

เก๋ กับเว็บไซต์แห่งความรัก

ดร.นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ

นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

...ผมเลิกกับแฟนเก่ามา 2 เดือนแล้ว ตอนนี้มีคนใหม่ ส่วนแฟนเก่าผม เขายังไม่มีใครทิ้งๆที่มีคนเข้ามาจีบเขาเยอะเยอะ แต่เขาบอกเขารักผมมาก เขาอยากให้กลับไปเป็นเหมือนเดิม ผมเองก็คิดถึงเขาตลอดเวลา เป็นห่วงและรู้สึกผิดที่ทำกับเขาแบบนี้ ทั้งๆที่เขาไม่ได้ผิดอะไร เพียงเพราะว่าเขาอารมณ์ร้อน รักมาก หึงหวงมากก็เท่านั้น เพียงเพราะว่าผมต้องการที่จะคบคนอื่น เพราะผมเบื่อกับเขา ผมทำผิดมากหรือเปล่าครับ ทุกๆวันนี้ผมยังคิดถึงเขาอยู่ รู้สึกผิดตลอดเวลา รู้สึกหดหู่ ไม่มีความสุขเลย ทั้งๆที่บางครั้งเรายูกับแฟนใหม่เราก็รู้สึกดี แต่ก็คิดถึงแฟนเก่าไม่ได้ แต่ถ้าจะกลับไปเริ่มต้นกันใหม่ผมก็กลัวว่าจะไปไม่รอดเหมือนเดิมอย่างนี้เขาเรียกว่าอะไรครับ ใครพอจะให้คำตอบผมได้บ้าง....

(ผู้เขียนใช้นามว่า Art ใน palm plaza.com forum วันที่ 30 พฤศจิกายน 2544)

จากคำบอกเล่าข้างต้น มีบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นกับเก๋ โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์กับ “คนรัก” ในที่นี้เราจะมาวิเคราะห์และตรวจสอบ อารมณ์ ความคิดของเก๋ซึ่งถูกถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือบน “กระดานข้อความ” หรือ Message Board ในเว็บไซต์ของเก๋ สิ่งที่จะอธิบายต่อไปนี่จึงเป็นความพยายามที่จะเข้าใจ “ภาษารัก” ของเก๋ ขณะเดียวกันก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า “ภาษา” ถ่ายทอดความหมาย คุณค่า และความรู้สึกของเก๋ได้อย่างไร “ภาษา” แห่งความรักได้กลายเป็น “พื้นที่” สำหรับตัวตนของเก๋ และได้สร้างภาพ “อุดมคติ” แห่งความรักให้เกิดขึ้นกับชีวิตของเก๋ได้อย่างไร

นอกจากนั้น “ความรัก” เป็นสิ่งที่ถักทอความสัมพันธ์ของเก๋ หรือเป็นเพียง “คำพูด” ที่เก๋ยกขึ้นมาอ้างอะไรคือสิ่งซ่อนเร้นอยู่ในคำอธิบายเกี่ยวกับคำว่า “รัก” และ “ความรัก” ความรักมีอยู่ในธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น เก๋อาจคิดว่า “จุดหมายปลายทาง” ของชีวิตคู่ก็คือการมีความรักสมหวัง หรือรักชั่ววันรัตน ความคิดดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในหมู่เก๋ และแพร่หลายอย่างกว้างขวาง กลายเป็นสิ่งที่เก๋รับรู้ เข้าใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และหวงแหน “ความรัก” ที่ถูกอธิบายด้วย “ภาษา” ได้กลายเป็นที่รองรับ “ความจริง” ทั้งหมดที่ความรักพึงจะมีได้ คำถามสำคัญก็คือ ในขณะที่มีการพูดถึงความรัก เก๋ใช้คำอธิบายอย่างไรเพื่อให้ “ความรัก” เป็นคำตอบในการเริ่มต้น สานต่อ และยุติความสัมพันธ์กับคู่รักของพวกเขา

บทความเรื่องนี้จึงมีใช้การวิเคราะห์เพียงความหมายของ “ความรัก” หากแต่เป็นการตั้งคำถามต่อวาทกรรมเรื่องความรักที่ครอบงำชีวิตของเก๋ทั้งหมด และเปิดเผยชีวิตที่ถูกครอบงำด้วยความรักนั้นด้วยการถามอย่างวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำไมความรักของเก๋จึงเต็มไปด้วยคำอธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ “เปราะบาง” และไร้ความมั่นคง หรือว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นวาทกรรม “กระแสหลัก” ที่เก๋สร้างขึ้นมาจาก

สำเนียงแห่งความรัก : บทพรรณนาของ “ชีวิตรัก”

ท่ามกลางคำอธิบาย คำบอกเล่า และคำสารภาพ จะปรากฏทัศนคติ และความรู้สึกของเก๋ที่มีต่อความรัก ทัศนคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกกลั่นกรองมาจากประสบการณ์แห่งความรัก ซึ่งถูกอธิบายด้วยภาษาตามความเข้าใจ ตามที่เก๋เคยพบเห็น เคยมีส่วนร่วม และเคยมีส่วนตัดสินใจ ฉะนั้น เมื่อเรื่องเหล่านี้ถูกเล่าผ่านตัวหนังสือใน “กระดานข้อความ” ทางอินเทอร์เน็ต มันจะมีความหมายคล้ายบันทึกส่วนตัว ในที่นี้จะขอ

ยกตัวอย่างเรื่องเล่าที่ได้ไม่ไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องความรักของเกย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อกหักอีกสักครั้ง ?

“อกหัก แค่สองคำทำไมมันถึงทำให้คนๆหนึ่งเปลี่ยนไปได้ถึงขนาดนี้ รักเค้ามากเราก็กินเค้าหมด เหลือเพียงหยดน้ำตา ความจริงใจจำเป็นไหมครับที่จะต้องได้มาจากใครสักคน ความจริงใจหน้าตามันเป็นยังไง อยากรู้จังห่วงใย คิดถึง รัก ซื่อสัตย์ สิ่งเหล่านี้เค้าเรียกว่าความจริงใจหรือเปล่า ผมก็ขอให้สิ่งเหล่านี้กับคนๆหนึ่งมาก่อน คำตอบของคำว่าจริงใจ แทนที่มันจะเป็นความสุขสบาย แต่ทำไมมันกลับกลายมาเป็นน้ำตา ผิดตรงไหนที่รักเค้ามากที่สุด ผิดตรงไหนที่ทุ่มเท และผิดตรงไหนที่รักเค้า เหมือนละครที่ไม่เจตนาแต่งมันขึ้นมาให้ใครได้รับรู้ แต่มันกลับกลายเป็นเรื่องจริง ทั้งเจ็บ ทั้งปวด ทั้งเหงา และเดียวดาย “อกหัก” เจ็บนะ เอาเป็นว่าพรม้ามาเยอะแล้ว ใครจริงใจมาคบกันนะครับ ผม 173/58/23”

(ผู้เขียนใช้นามว่า Zak ใน Siamboy.com วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2545)

ความรักสอนใจ ?

“ความรักของเกย์ทั้งหลาย มันมีความฝันมาเป็นโครงสร้าง มันมีความหวังเป็นจุดมุ่งหมาย มีความสุขและความทุกข์เดินมาด้วยกันเป็นส่วนหนึ่งให้ชีวิตมีรสชาติ ผมรู้ว่าทุกๆคนเป็นอย่างนี้ แต่ที่จริงเรายู้งกับความสุขที่ฉาบฉวยตลอดเวลา แต่สิ่งที่อยู่กับเรามาตลอดหลังจากสุขหมดไปก็คือทุกข์ น้ำตา เหงา มันรู้มั่วเข้ามาจนเรอบอกตัวเองไม่ได้ว่าเราเป็นอะไรใช่ไหมครับ แต่เราไม่เคยที่จะหยุดรัก ไม่หยุดการค้นหา ไม่หยุดที่จะฝัน ผมเองก็ไม่เคยหยุด สำหรับคนที่อกหักนะครับ ลองพูดกับตัวเองอีกทีสิครับ ครั้งที่เรามีความรักกับแฟนเราครั้งแรก เราต้องการอะไรจากเขาครับ ความรักไม่ใช่หรือ แต่เมื่อเลิกกันแล้วสิ่งที่ให้มาคือทุกข์และน้ำตา เราเข้าไปรับมันมาสิครับ ในเมื่อครั้งแรกต่างคนต่างมีความรักเต็มเปี่ยม ความรักที่ดีมันจะอยู่กับคุณตลอดไปแต่อยู่ในอีกฐานะหนึ่งคือ คำว่าเพื่อนนั่นเองครับ”

(ผู้เขียนใช้นามว่า Maya ใน siamboy.com วันที่ 20 มกราคม 2545)

เมื่อเราต้องจากกัน?

“เมื่อวานเป็นวันที่ผมสับสน เศร้า เหงา และวุ่นวายใจเหลือเกิน มีแต่คำถามเกิดขึ้นมากมายในหัวสมอง ไม่รู้จะทำยังไงก็เอาแต่ร้องไห้ แต่วันนี้เป็นวันที่ทุกอย่างเริ่มดีขึ้น มันดีขึ้นจริงๆนะครับ หากคุณเคยอยู่และผูกพันกับใครมากๆ แล้ววันหนึ่งเขาจากไปแล้วคุณจะรู้ว่ามันเหมือนคุณขาดอะไรไปในชีวิตสักอย่าง และเมื่อเขาติดต่อกลับมาหาคุณ คุณจะรู้สึกว่าเขาอยู่ไม่ไกลคุณอย่างที่คิด และความเหงาว่าเหวเว่ก็ทุเลาลงไปได้พอสมควร”

(ผู้เขียนใช้นามว่า ทิม ใน xq28.net วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2543)

เหนื่อยกับความรัก ?

“บางครั้งอยากมีคนรักเรา ต้องการความอบอุ่นและพร้อมที่จะรักตอบ แต่คนที่เรารักก็ไม่รักตอบ มีความรู้สึกที่เราวิ่งหา มันก็วิ่งหนี ตอนนี้รู้สึกเหนื่อยเหลือเกิน ทำไมเราถึงไม่โชคดีเหมือนคนอื่นเขาบ้าง อยากให้คนที่เรารัก รักเราบ้าง ทั้งๆที่เราก็กินใจว่าชีวิตของเราต้องเป็นอย่างนี้แน่นอนอยู่แล้ว แต่ทำไมคนอื่นเขายังพบกับสิ่งที่เขาต้องการเลยหรือเราถูกสาปกันแน่”

(ผู้เขียนใช้นามว่า คนเคยถูกเลือก ใน xq28.net วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545)

รักเขาข้างเดียว ?

“ถามตัวเองซิครับว่ามันจะมีวันเป็นไปได้หรือเปล่าที่คนที่คุณรักจะมารักคุณตอบบ้าง ความรักเป็นเรื่องของคนสองคนครับ ถ้ามันไม่มีวันเกิดขึ้นจริงคุณควรจะเริ่มตัดใจทิ้งความรู้สึกที่คุณมีต่อเขาแบบที่ไม่ใช่เพื่อน แล้วกลับมาคิดกับเขาแบบเพื่อนเหมือนเดิมซิครับ ถึงตอนนี้คุณอาจจะรู้สึกดีที่ได้รัก ผมก็เคยรู้สึกอย่างนี้เหมือนกัน แต่มันเจ็บนะครับ เจ็บที่เวลาเราตื่นมาพบความจริงที่ว่ามันไม่มีโอกาสที่เราจะรักกันได้”

(ผู้เขียนใช้นามว่า traveler ใน xq 28.net วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545)

แล้วเราก็กเลิกัน ?

“ผมรักเขา รักเขาทุกอย่างที่เขาเป็น แม้เขาจะบอกให้ผมระวังว่าวันหนึ่งผมจะเสียใจที่รักเขา แต่บอกตัวเองว่าไม่มีทางที่จะเสียใจ ขอแค่ได้รักก็พอ ผมอยากเอาชนะใจเขาด้วยความดีทั้งปวงที่ผมเพียงทำ แต่มันไร้ประโยชน์ ในขณะที่เขายังคงตอบรับความรักของผมด้วยคำว่ารู้สึกดีอยู่กับผมเท่านั้น เขาบอกว่าเรากำลังคบกันเราเป็นแฟนกัน แต่นานเข้าผมก็ยังมองไม่เห็นทิศทางข้างหน้าเลยว่ามันจะเป็นยังไง ที่สุดผมทำไม่ได้อย่างที่ตั้งใจ ผมหมดความอดทน ผมท้อใจ ผมเลยหันหลังจากมา ผมต้องตัดใจจากเขาทุกอย่างที่รักมากเพราะรู้ว่าถึงยังไงคนที่ผมรักคงไม่หยุดที่ผมแน่ ผมไม่อยากดึง ไม่อยากรั้ง ไม่อยากให้เขาลำบากใจเวลาไปเจอคนที่เขาต้องการมากกว่าผม อยากให้เขาสบายใจถ้าจะมีคนอื่น ไม่อยากให้เขารู้สึกผิดที่เขารักคนอื่นนอกจากผม”

(ผู้เขียนใช้นามว่า ไม่บอกได้ไหม ใน xq28.net วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2545)

ตามหาความรัก ?

“ผมเลิกกับแฟนมาซั๊กพักแล้ว คิดว่าได้เวลาที่จะต้องไปต่อข้างหน้าแล้วครับ ผมอายุ 26 ตี๋ ชาว ตูตี ออกกำลังกายเป็นประจำครับ หน้าที่การงานมั่นคง เบื่อที่จะวิ่งหนีความรักที่ไม่อยากได้ แล้ววิ่งหาความรักที่กำลังตามหา อยากหยุดแล้วละครับ ผมอยากรู้จักคนที่ไม่แสดงออก จริงจังกับความสัมพันธ์นะครับ”

(ผู้เขียนใช้นามว่า Mark ใน thailandout.com วันที่ 17 มกราคม 2545)

ความรัก เพศสภาพ และการครอบงำ

“ความรัก” เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญเมื่อไม่นานมานี้ แต่เดิมความรักมีความสำคัญน้อยกว่าการสร้างครอบครัว การแต่งงาน และการสืบตระกูล ความรักเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งอุตสาหกรรมและทุนนิยมเป็นสิ่งที่กำหนดชีวิตของคนในสังคม การศึกษาทางสังคมวิทยาพบว่า ความรักเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา¹ มีคนอธิบายว่า ชาวอเมริกันแต่งงานกันเพราะความพึงพอใจส่วนตัวมากกว่าเหตุผลทางสังคม ความรักจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชาวอเมริกัน

อีกกรณีหนึ่ง ในสังคมวิคตอเรียของอังกฤษ ชนชั้นกลางได้สร้างความหมายของความรักขึ้นมา และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นอุดมคติ เนื่องจากความรักถูกเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สูงส่ง ทำให้เห็นความเป็นปัจเจกบุคคล และจิตวิญญาณที่แท้จริงของบุคคล ความรักในทัศนะดังกล่าวจึงคล้ายกับการขัดเกลาคจิตใจ เช่นความศรัทธาในศาสนา เมื่อคนศรัทธาในความรักก็เท่ากับว่า คนๆนั้นเชื่อว่าตัวเองจะองงาม หรือค้นพบสัจธรรมได้จากสิ่งนั้น²

มีคำพูดที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่า “ไม่มีอะไรที่จะดีงามไปกว่าความรักแท้ที่ไม่ปรารถนาสิ่งตอบแทน” ความรักช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และเมื่อเรารักใครด้วยความเสียสละแล้ว ตัวเราก็จะได้รับความสุขใจ ทั้งความซื่อสัตย์ และความมั่นคงในรักจึงเป็นอุดมคติที่คนในสังคมเชื่อมั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิงชนชั้นกลาง

1 Eva Illouz 1997 Consuming the Romantic Utopia. University of California Press, Berkeley. P.27.

2 Eva Illouz 1997 Ibid. p.29.

ได้นำเอาทัศนคติในเรื่องนี้มาเป็นบรรทัดฐานเพื่อทำให้ตนเองเป็นผู้ที่มีความรักที่แท้จริงและบริสุทธิ์ ความรักจึงเปรียบตั้งศาสนาใหม่ที่ขัดเกลาจิตใจ เพียงแต่สิ่งยึดเหนี่ยวได้เปลี่ยนจาก “พระเจ้า” ไปสู่ “คนรัก” ซึ่งแต่ละฝ่ายพยายามให้ความเคารพซึ่งกันและกัน³

ตลอดศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ความรักเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเครื่องหมายของความดี และความสุข มีการเปรียบเทียบว่าความรักเปรียบเสมือน “ศีลธรรม” และถูกขยายความ ต่อเติมเสริมแต่งด้วยเจตสีต่างๆในภาพยนตร์ ละคร นิตยสาร นวนิยาย และเรื่องสั้น ในกระแสวัฒนธรรมมวลชน ความรักได้มีนิยามของตัวเอง และนิยามเหล่านี้ก็ครอบงำบุคคลให้เชื่อไปตามนั้นอย่างไม่รู้ตัว สิ่งที่ทำให้ความรักสถาปนาตัวเองได้มั่นคงก็คือ การทำให้ความรักเป็นศาสตร์ มีนักวิชาการหลายคนพยายามสร้างทฤษฎีให้กับความรัก สอนวิธีการต่างๆที่จะทำให้รักยืนยาว มีวิธีแก้ไขความรักที่เป็นปัญหา การทะนุถนอมความรัก รวมถึง ความรักที่ไม่อาจเป็นไปได้

ศาสตร์เรื่องของการรัก ยังมาพร้อมกับความรู้ใหม่ในบทบาททางเพศระหว่างหญิงชาย เมื่อนักวิชาการชั้นนำ อธิบาย วิเคราะห์ และหาทางแก้ปัญหาความรัก คู่รักจำนวนมากต่างเชื่อว่าความล้มเหลวที่เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์นั้นมีทางออก ความรู้ทางจิตวิทยาและการแพทย์ได้แบ่งแยกพรหมแดนความรักด้วยมาตรฐานของความมี หรือ ไม่มีสุขภาพจิตที่ดี คำอธิบายที่ว่าความรักที่ดีย่อมาจากสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งที่กำกับชีวิตทางเพศของชายหญิงให้อยู่ในความควบคุม⁴

ความรักในความหมายของแรงศรัทธาในคุณความดีงาม ค่อยๆผนวกกับความหมายใหม่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เมื่อสังคมอุตสาหกรรมขยายตัว เกิดชนชั้นแรงงาน เกิดการผลิตสินค้าเพื่อมวลชน ความรักจะเริ่มถูกมองว่าเป็น “สินค้า”⁵ ชายหญิงในสังคมอุตสาหกรรมที่พยายามสร้างชีวิตครอบครัวเดี่ยว และการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว ได้วางเป้าหมายของการแต่งงานว่าต้องเกิดขึ้นจากรักของคนสองคน สินค้าที่ผลิตออกมาสนองตอบการสร้างครอบครัวแบบนี้พยายามเน้นคุณลักษณะแปลกพิเศษของความพึงพอใจส่วนตัว สินค้าต้องให้คำตอบแก่คู่รักว่า พวกเขาจะครองคู่กันอย่างมีความสุขด้วยสินค้าที่เลือกไว้ให้แล้ว

นั่นคือตัวอย่างการศึกษาในทางสังคมวิทยา ที่ชี้ให้เห็นว่าความหมายของการรักถูกสร้างขึ้นด้วยเงื่อนไขทางสังคม ความรักมิได้เกิดขึ้นโดยตัวของมันเอง แต่ถูกทำให้เชื่อเช่นนั้นว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวเรา เจก เช่นความดีงาม ความสุข และความพึงพอใจ นอกจากนั้น ความรักยังได้แบ่งแยกพรหมแดนระหว่างชายหญิงออกจากกัน และทำให้ความเป็นหญิงชายมีตัวตนเพื่อคนอื่นๆหนึ่ง เพศสภาพของชายหญิงจะมีขอบเขตในตัวเอง เช่นเดียวกับความรักที่แบ่งแยกคุณภาพว่าอย่างไรคือความรักที่ผู้หญิงควรได้รับ ใดๆคือความรักที่ชายควรปฏิบัติ ความรักกับเรื่องทางเพศจึงดำเนินไปพร้อมกันด้วยมาตรฐานศีลธรรม ของความเป็นชายและหญิง

ความรัก ในฐานะเป็นเครื่องขัดเกลาศีลธรรม และเป็นเครื่องพิสูจน์ตัวตนของบุคคลยังทำให้ความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก⁶ ความปรารถนาทางเพศ การดึงดูดทางเพศ การสร้างเสน่ห์ทางเพศ และเรื่องราวที่ถูกปรุงแต่งให้กับเพศสภาพของบุคคลได้กลายเป็นหัวใจสำคัญ หรือเป็นจุด

3 Eva Illouz 1997 Ibid. p. 30.

4 Eva Illouz 1997. Ibid.pp.198-199.

5 Eva Illouz 1997. Ibid. p.35.

6 Eva Illouz 1997. Ibid. p.172.

ศูนย์กลางของความสัมพันธ์ ความรักที่อบอุ่น หวานซึ้ง เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ และยั่งยืน เป็นสิ่งที่มีค่ามากขึ้น ดังนั้นความเป็นเอกภาพ(uniqueness) ของความรักจึงเป็นสิ่งที่ถูกเรียกร้องและแสวงหา⁷

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ความรักถูกสร้างขึ้นด้วยทัศนคติระหว่าง “เหตุผล” กับ “อารมณ์” ในทางปรัชญาเรียกสองสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันนี้ว่า erosic love และ agapic love⁸ ความรักในแบบแรกคือรักด้วยเหตุผล ส่วนแบบหลังคือรักด้วยความรู้สึก

ตามธรรมเนียมของคริสต์ศาสนา เชื่อว่า รักด้วยอารมณ์ความรู้สึกนั้นเป็นสิ่งที่ต่ำ ไร้เหตุผล และไม่มีค่า ความมั่นคง ในสังคมตะวันตกจึงเชิดชูความรักที่มีสติสัมปชัญญะ แต่มุมมองความรักเช่นนี้ค่อยๆ ถูกท้าทายด้วยมุมมองทางอารมณ์ เช่นมีคำอธิบายว่า “ฉันรักเขาอย่างที่เขาเป็น มิใช่รักในสิ่งที่เขามี” คนรักที่ปรารถนาในความพึงพอใจ อาจมองข้ามสิ่งที่บุคคลกระทำและปฏิบัติ อาจพบว่าคนรักกันด้วยการพูดจาหวานซึ้งมากกว่าการหาเหตุผลว่า ทำไมเขาต้องพูดหวานเช่นนั้น ความรักด้วยอารมณ์จึงไม่ต้องการเหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ

แต่สิ่งที่ทำให้บุคคลไม่สามารถสลัดทิ้งความรักไปได้ก็คือ การตั้งคำถามกับอารมณ์ว่า ทำไมเขาจึงรักฉันอยู่ ทำไมเขาไม่รักฉันเลย ทำไมฉันจึงรักเขาไม่ได้ การตั้งคำถามเหล่านี้ทำให้พรมแดนระหว่างเหตุผลกับอารมณ์เข้ามาใกล้กันจนยากที่จะแยกออกว่าอะไรคือเหตุผลและอารมณ์ อย่างไรก็ตาม บุคคลมิได้ตั้งคำถามต่อไปว่า พวกเขากำลังเผชิญหน้ากับอะไรเมื่อพรมแดนของทั้งสองสิ่งแยกจากกันไม่ได้ หากแต่บุคคลได้อ้างว่าความรักมีทั้งสองส่วนนี้อยู่ บางครั้งก็มีเหตุผล แต่บางครั้งก็ไร้เหตุผล คำอธิบายตามทัศนะดังกล่าวคือเจตคติใหม่ที่ถูกแต่งแต้มขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20

คำอธิบายเกี่ยวกับความรักเริ่มกลายเป็นเรื่องส่วนตัว และขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคล คู่รักต่างมองดูตัวเองเป็นเป้าหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง การย่อนมองดูตัวเองนี้เปรียบเสมือนการ “บวงสรวง” ตัวเอง คำอธิบายในช่วง postmodern เชื่อว่าบุคคลที่มีความรักคือผู้ที่นำตัวเองไปสู่คำอธิบายอะไรก็ได้ที่ตนเชื่อมั่นและพร้อมจะเผชิญ ความรักที่เกิดขึ้นจึงมิใช่ “ความรัก” หากแต่เป็น ความพยายามที่จะสร้างวาทกรรม หรือเรื่องเล่าที่จะตามมาจากเหตุการณ์ต่างๆ เรื่องเล่าแห่งความรักจึงมีจุดเน้นเฉพาะที่ เช่น เมื่อพบรัก แยกทาง นอกใจ เป็นต้น และเมื่อมีการเล่าเรื่อง บุคคลก็จะนำชีวิตของตัวเองเข้าไปเป็นแก่นสำคัญ หรือ มี self-contained narrative ปรากฏอยู่¹⁰

เรื่องราวความรักบนพื้นฐานของ “เรื่องส่วนตัว” เต็มไปด้วยเหตุการณ์ของอารมณ์ บางครั้งราบรื่น บางครั้งซับซ้อน ยุ่งยาก แต่เรื่องทั้งหมดถูกนำมาเชื่อมต่อกัน ความรักจึงเป็นเรื่องของความปะปนยุ่งเหยิง เป็นเรื่องของการใช้ชีวิตส่วนตัว และความชอบพอส่วนตัว และถ้าสิ่งเหล่านี้คือนิยามใหม่ของ “ความรัก” มนุษย์จะพบกับ “กรงขัง” ใหม่ซึ่งมิใช่การแสวงหาความรักในอุดมคติอย่างที่คิด ทั้งหมดนั้นคือสิ่งที่เกิดขึ้นกับชายหญิง ซึ่งถูกสังคมนิยามด้วยทัศนะบางอย่าง

คำถามต่อมาคือ ความรักแบบนี้จะเกิดขึ้นกับเกย์หรือไม่ คำตอบก็คือ เกิดขึ้น เพราะเกย์ตกอยู่ใน “กรงขัง” และหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเชื่อมั่นในความรักร่วมเพศเช่นเดียวกัน

⁷ Eva Illouz 1997. Ibid. p.172 ข้อความภาษาอังกฤษมีดังนี้ The cultural idea of romantic love has given a greater legitimacy to the intensity of passion and sexual attraction. It restricts the possible number of partners by emphasizing the uniqueness of the beloved and subsuming the romantic biography under a single, lifelong narrative.”

⁸ Eva Illouz 1997. Ibid. p.211.

⁹ Eva Illouz 1997. P.173.

¹⁰ Eva Illouz 1997. P.174.

ชีวิตทางเพศของเกย์ไทยปัจจุบัน เข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเกย์ตะวันตกมายาวนาน เช่นเดียวกับการพิพาทนิยามความรักแบบชายหญิง สิ่งที่เกย์เรียนรู้และได้รับมาเป็นผลผลิตมาจากทัศนะ กระแสหลักที่ใช้อธิบายความรัก นั่นคือ ทัศนะที่เชื่อในความสมบูรณ์แบบ ความมั่นคง และความเป็นเลิศทาง รูปธรรม ทัศนะดังกล่าวนี้คือ กระบวนทัศน์ที่คุมขังมนุษย์มาตั้งแต่การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม การแพทย์ และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร สิ่งนี้มิได้เลือกที่รักมักที่ชัง หากแต่แผ่ขยายปกคลุมไปในมนุษย์ทุก เพศ ทุกวัย ทุกสถานะ เชื้อชาติ และสีผิว

ประเด็นที่จะวิเคราะห์ต่อไปก็คือ เงื่อนไขที่ซ่อนอยู่ในชีวิตรักของเกย์ เมื่อเกย์ตกอยู่ในนิยามความรัก เช่นเดียวกับชายหญิง แล้วอะไรที่ยังทำให้ความรักของเกย์แตกต่างออกไป อะไรที่ทำให้เกย์เชื่อว่า “ความรัก” เป็นสิ่งที่มีค่าทั้งๆที่เป็นเรื่องยาก ทัศนะกระแสหลักในเรื่องความรัก ได้แปลงโฉมตัวเองไปอยู่ในชีวิตทางเพศ ของเกย์ได้อย่างไร และมันได้สร้างอะไรทิ้งไว้บ้างภายในกรงขังแห่งความรักนี้

ชีวิตรักของเกย์

ในที่นี้จะพิจารณาความสัมพันธ์ของเกย์ กับการสร้างนิยามความรักของเกย์ที่ปรากฏบนเว็บไซต์ จากนั้นจะวิเคราะห์ว่าเรื่องเล่าของเกย์ได้สร้างตัวตนแห่งความรักนั้นอย่างไรบ้าง

สิ่งแรกก็คือ ความเป็นเกย์แตกต่างจากการมีความรัก เนื่องจากมนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมล้วน นิยามความรักขึ้นมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ของการใช้ชีวิตคู่ แต่ ความเป็นเกย์จะเป็นสิ่งหล่อหลอมให้ความ รักมีลักษณะเฉพาะ มิใช่ทำให้ความรักเป็นความจริงในแบบอุดมคติ

ความรักของเกย์อาจมีลักษณะเดียวกับคู่รักชายหญิง แต่บางเรื่องราวเกย์ได้เล่าประสบการณ์ของ ความยุ่งยากซับซ้อนในความสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกันด้วยความน้อยใจ เสียใจ หรือท้อแท้ใจ ความรู้สึกนี้ พบได้ทั่วไป แต่ความรุนแรงไม่เท่ากัน สิ่งที่น่าสนใจก็คือ การกล่าวถึงความรักของเกย์เป็นเรื่องยากกว่าความ รักของชายหญิง เป็นการกล่าวที่ลำเอียง และไม่ได้อธิบายอะไรนอกจากสร้างวาทกรรมให้กับลักษณะ negative ต่อเพศสภาพของเกย์อย่างไม่รู้ตัว ในทำนองเดียวกัน ความรักของเกย์ก็เป็นเพียงผลผลิตแห่ง กระบวนทัศน์ใหญ่ที่อธิบายความรักของมนุษย์ซึ่งถูกควบคุมด้วยอำนาจของ “ภาษา”¹¹

ฉะนั้น การทำความเข้าใจต่อเรื่องนี้จึงควรมองข้ามเรื่องเพศสภาพ หรือ gender ไปสู่การเข้าใจเรื่อง ตัวตน หรือ subject ของมนุษย์ เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับเพศสภาพ เป็นความรู้ในทัศนะตะวันตก ซึ่งอธิบาย สิ่งเดียวกันนี้ไม่ได้ในวัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งความเป็นเกย์ไม่เคยมีอยู่เลย¹²

จากแนวความคิดของ Derrida เกี่ยวกับเรื่อง “การเติมต่อ”(supplement) อธิบายว่าความคิดเกี่ยวกับ รักร่วมเพศเป็นเพียงการขยายความจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่มีอยู่แล้วนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสมมุติ ในที่นี้หมายถึง ความเป็นรักร่วมเพศ หรือ เกย์ ถูกต่อเติมขึ้นจากความเป็นรักต่างเพศซึ่งผลที่ตามมาก็คือการเพิ่มคุณลักษณะ ชายขอบให้กับเกย์ซึ่งมิใช่การหลุดออกไปจากชอกหลืบเดิมๆ หากแต่ยังทำให้ความเป็นรักต่างเพศคือ ศูนย์กลางที่มีพลังมากขึ้น Foucault ได้กล่าวในทำนองเดียวกันนี้ว่าประสบการณ์แบบรักร่วมเพศคือ

11 การพูดจาภาษารักนั้น คือการประดับประดาความสัมพันธ์ของคู่รัก และลดความขัดแย้งตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลา ภาษาแห่งความรักได้นำความรู้สึกที่ดี ได้สร้างตัวตนให้กับคู่รัก และทำให้ความรักมีตัวตน ภาษารักเปรียบเสมือน การ “ปลดเปลื้อง” หรือ “ถอดบาป” ของมนุษย์ ดูเพิ่มเติมใน Eva Illouz 1997. อ้างแล้ว น.236.

12 Henrietta L. Moore (ed.) 1999. Anthropology Theory Today. Polity Press, Cambridge. Pp.151-169.

ประสบการณ์ที่ตอกย้ำซ้ำตรงข้าม (รักต่างเพศ/รักร่วมเพศ) ซึ่งได้แบ่งช่วงชั้นทางเพศ (gender classification) และโครงสร้างทางความคิด เพศสภาพของมนุษย์จึงเป็น “ชุดความรู้” ที่ถูกหยิบไปขยายความ¹³

ความเป็นเกย์ในวัฒนธรรมไทย จึงเป็นการปรับรูปโฉมให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต จากตัวอย่างที่ยกมาแล้วนั้นจะพบว่า เกย์ไทยพยายามขีดเส้นให้ความรักของตัวเองด้วยศีลธรรมบางอย่าง เส้นที่ขีดนี้อาจลากไปตามความรู้และประสบการณ์ของบุคคล ทั้งความรู้ที่ได้จากการอ่านคอลัมน์ปัญหาชีวิต ความรักครอบครัว และคำแนะนำในการมีคู่ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องรักๆใคร่ๆในแวดวงสังคมของเกย์ไทยจึงมีทั้งความรักกับเกย์ ผู้ชายแท้ หรือบุคคลที่ยังไม่แน่ใจในเพศของตัวเอง ความรักแบบนี้จึงเต็มไปด้วยความคาดหวังทางสังคม เช่น เขาจะเป็นเกย์หรือเปล่า ถ้าบอกรักเขาแล้วจะทำให้เสียเพื่อนหรือไม่ เขามีแฟนเป็นผู้หญิงหรือไม่ ตัวอย่างเหล่านี้ คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับความเป็นเกย์ในวัฒนธรรมไทย

ในที่นี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความเป็นเกย์ วัฒนธรรม และ ความรัก มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากดูพื้นฐานชีวิตในสังคมเกษตรกรรมซึ่งเป็นที่รวมหน่วยทางสังคมเข้าไว้ จะพบว่า บุคคลในสังคมเกษตรกรรมมิได้มอบความรักกันด้วยความพึงพอใจ แต่การมีคู่ถูกกำกับจากครอบครัว เครือญาติ การแต่งงาน การสืบมรดก และการเป็นแรงงานในครัวเรือน เมื่อวัฒนธรรมเกษตรกรรมลดบทบาทต่อการอธิบายความสัมพันธ์ของบุคคลลงไป บุคคลก็พยายามหาที่ยึดเหนี่ยวใหม่ๆ ซึ่งอาจมีหลายวิธี เช่น การศึกษาต่อให้สูงขึ้น การทำงานในเมือง เป็นต้น

เกย์ไทยที่มีชีวิตในเมืองก็ได้สร้างกลวิธีทางสังคมของตนเอง และนิยามความรักในแบบที่เขารับรู้มา คำถามก็คือ เกย์ไทยนำความรู้ทั้งหลายที่เชื่อว่าเป็นนิยามความรักมาใช้ผสมปนเปกัน และปล่อยให้มันดำเนินไปในแบบเดิมๆ หรือว่าต้องการสร้างทางเลือกใหม่ของความรักที่สวนทางกับความรักของชายหญิง หรือว่าสิ่งนั้นเป็นเพียงการตกอยู่ในวาทกรรมของ “รักแท้” และรักชั่วฉันทันทีที่กำลังเพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้นในช่วงเวลาที่พรมแดนทางเพศแบ่งแยกไม่ได้อีกต่อไป ?

วาทกรรมความรักดังกล่าวเกิดขึ้นในสังคมเมืองที่มีความซับซ้อน และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ทั่วโลก ชีวิตเมืองของเกย์เข้าไปข้องเกี่ยวกับทุนนิยม ไม่ต่างจากหญิงชายทั่วไป ซึ่งความรักมีศาสตร์อธิบายตัวมันเองไว้เรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในเพศสภาพใดก็ต้องเผชิญหน้ากับศาสตร์นี้ และนั่นคือการเผชิญหน้ากับการทำลายจากสิ่งที่ไม่คาดคิด

สิ่งที่ไม่คาดคิดนั้นคืออะไร เป็นคำถามที่หาคำตอบได้ยาก และอาจเป็นไปได้เลยหากเชื่อว่า มี “ความจริง” เกี่ยวกับความรักเกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์ จากการศึกษามานุษยวิทยาพบว่า วัฒนธรรมต่างๆ มีสถาบันครอบครัวที่รวมความสัมพันธ์ของสามีภรรยาไว้ด้วยกัน บางวัฒนธรรมอาจมีกฎการแต่งงานกับคนนอกตระกูล บางแห่งผู้ชายมีภรรยาหลายคน บางแห่งผู้ชายห้ามแต่งงานกับคนในสายเลือดเดียวกัน กฎและข้อห้ามเหล่านี้มีไว้เพื่อควบคุมระเบียบทางสังคม และมีไว้เพื่อกำหนดสถานภาพทางสังคมของบุคคล การครองคู่ในวัฒนธรรมขนาดเล็กจึงเป็นเรื่องของคนหมู่มาก มิใช่เรื่องความปรารถนาส่วนบุคคล

วัฒนธรรมชนเผ่า หรือสังคมขนาดเล็ก ในเอเชีย แอฟริกา หรือหมู่เกาะต่างๆ จึงไม่มีการนิยามความหมายของความรัก ฉะนั้น ความจริงเกี่ยวกับความรักจึงเป็นเรื่องของแต่ละวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามในที่นี้จะไม่อธิบายเพียงว่า ความรักเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังจะเปิดเผยให้เห็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ใน

¹³ Spargo กล่าวว่า ในปลายศตวรรษที่ 20 บุคคลต่างคิดว่าเพศภาวะของบุคคลปรากฏอยู่เป็นส่วนหนึ่งของนิยามแห่งอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะชายแท้ เกย์ เลสเบียน หรือ ไบเซ็กชวล ต่างก็ล้วนเดินไปพร้อมกับการจัดประเภทของบทบาททางเพศสภาพ บุคคลอาจโต้ตอบว่า “ตัวฉัน” เป็นเกย์ เป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงแท้ แต่บุคคลอาจเริ่มมีปัญหากำคิดว่าตัวฉันเป็นผู้ชายเป็นเลสเบียน หรืออะไรอื่นๆที่ซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้ คำที่เราใช้ ความคิดที่เรามีดำเนินไปพร้อมกับการสร้างความจริงทางสังคม ดูเพิ่มเติมใน Tamsin Spargo 1999. Heterosexuality versus Homosexuality

นั่นด้วยว่า “ความรัก” ถูกเคลือบด้วยอะไร และส่งผลให้ “ตัวตน” แห่งความรักของเกย์ แตกต่างจากชายหญิง
อย่างไรบ้าง

หากเปรียบเทียบแต่ละคนเป็น sex subject (ตัวตนที่มีอยู่ได้ โดยชีวิตทางเพศ) และสิ่งที่มีคุณค่าต่อ
สภาพเช่นนี้คืออะไร ความหมายของการเป็นเกย์ สำคัญของความเป็นเกย์ (gay sensibility) จะแตกต่างจาก
ตัวตนทางเพศหรือไม่ อย่างไร จากความเข้าใจด้วยกรอบทฤษฎีว่าด้วยอัตลักษณ์ เพศสภาพ การกำหนด
บทบาทหน้าที่ จะพบว่าทฤษฎีทั้งหลายเป็นเพียงการขยายคำนิยามให้กว้างขึ้น หรือต่อเติมเสริมแต่งสิ่งนี้ให้มี
ลักษณะเฉพาะมากขึ้น เพื่อตอกย้ำถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเกย์

แต่การเน้นลักษณะพิเศษ และความแตกต่างไม่ได้ช่วยให้การศึกษาเกย์ก้าวไปไกลกว่าเดิม หรือเป็น
เพียงการตีความใหม่ด้วยกระบวนทัศน์เก่า ในที่นี้ไม่ต้องการจะตอกย้ำว่าเกย์มีรักที่แสนเศร้า ความรักของ
เกย์ไร้เสถียรภาพ น่าชื่นชม หรือเกย์เป็นคนหลายใจ แต่เรื่องราวทำนองนี้เกิดขึ้นกับชีวิตของเกย์ และได้
สร้างภาพลักษณ์บางอย่างให้กับเกย์จำนวนมาก ตัวตนทางเพศของเกย์มักจะถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจ ขณะที่
“ตัวตน” ของความรักจะถูกชูให้เด่นเป็นพิเศษ เมื่อความรักเป็นเรื่องที่โศกเศร้า อาจทำให้เข้าใจว่า ชีวิตของ
เกย์ต้องเป็นเรื่องน่าเศร้าตามไปด้วย ซึ่งการอยู่ในสถานะ sex subject ของเกย์นั้นมิใช่การดำรงอยู่ด้วยเรื่อง
ความรักเพียงอย่างเดียว แต่ ความรักได้ขยายความชีวิตด้านอื่นๆของเกย์ไปเกือบหมด

กล่าวคือ ความรักได้อธิบายวิธีการที่เกย์คนหนึ่งจะสื่อสารกับคนรัก คนที่เคยรัก คนที่แอบรัก คนที่
ปฏิเสธรัก ขณะเดียวกันยังบ่งชี้ให้รู้ว่า เกย์จะมีคำตอบอย่างไรเมื่อสมหวัง และผิดหวังในความรัก
นอกจากนั้น ชีวิตรักของเกย์ได้ขยายคุณค่าของความเป็นเกย์ให้เป็นสิ่งที่มีจริง หรือเป็นความจริง อาจ
พบว่าเกย์คนหนึ่งเชื่อว่าเขาเกิดมาเป็นเกย์ตั้งแต่เกิด และการรักคนเพศเดียวกันก็เป็นธรรมชาติที่ได้มาเอง
ความเป็นเกย์จึงถูกเชื่อว่า “มีอยู่แล้ว” และเป็นเรื่องง่ายที่จะมั่นใจว่าตัวตนของเกย์เป็นตัวตนตามธรรมชาติ
เป็นวัตถุดิบ และไม่มีพรมแดนที่แน่นอน¹⁴

ทัศนคติและความคิดดังกล่าว ปรากฏชัดเจนในเรื่องเล่าในเว็บไซต์ สิ่งเหล่านี้คือที่มาของความอึด
อัด คับข้องใจของเกย์ต่อความรักที่เปราะบาง เมื่อทัศนะแบบแสวงหาความลงตัวสมบูรณ์ในเชิงวัตถุดิบ
ปรากฏขึ้นในความรัก ก็เท่ากับว่า เกย์เชื่อมั่นใน sex subject ของตัวเองว่าเป็นสิ่งที่ลงตัวและสมบูรณ์แบบ
เช่นเดียวกัน ถ้าเกย์เชื่อในความ “สมบูรณ์” ในความเป็นเกย์ แล้วสิ่งที่ได้มาคืออะไร ระหว่างความรักที่มี
แก่นแท้ หรือว่าตัวตนทางเพศที่จับต้องได้

คำตอบก็คือ ไม่ใช่ทั้งสองอย่าง จากคำบอกเล่าที่ว่า “ผมรู้สึกท้อแท้ใจ เหนื่อยใจ เพราะไม่รู้ว่าเขา
รักผมหรือเปล่า” แสดงให้เห็นชัดว่า “ความรัก” ที่เกย์ยึดเหนี่ยวอยู่นั้นเป็นวัตถุดิบที่มี “พื้นที่” ชัดเจน แต่สิ่งที่
เกย์หวาดกลัวและเหน็ดเหนื่อยต่อความรักมิใช่ ความหวาดกลัวที่จะไม่ได้รับความรักตอบแทน
หากแต่กลัวที่จะไม่มี “ตัวตน” ของตนเอง ความกลัวที่จะไม่มี sex subject ของตนเองนี่คือสิ่งที่

¹⁴ ในเว็บไซต์ของเกย์ เช่น Xq 28 .net พยายามหยาบๆประเด็นทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมาอธิบายว่า ความเป็นเกย์เกิดจาก
ยีนส์ ซึ่งหมายถึง ธรรมชาติได้สร้างให้มนุษย์บางคนเป็นเกย์ตั้งแต่กำเนิด ความเชื่อนี้ได้สร้างความมั่นใจ และความมีเสถียรภาพ
ให้กับเกย์ และอาจใช้เป็นข้อโต้แย้งทางศีลธรรมในกรณีที่มีผู้ประนามว่าเกย์คือคนผิดปกติ หรือผิดธรรมชาติ แต่ความจริง และ
ความรู้เกี่ยวกับเกย์ยีนส์ คือการครอบงำด้วยกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งบ่งชี้ว่าเกย์มีสถานภาพทางวัตถุดิบมากกว่าจะเป็น
เรื่องทางวัฒนธรรม ในหลายวัฒนธรรม มนุษย์ไม่ได้พึงพอใจกับการมีเลือดเนื้อแบบนั้น แบบนี้ หากแต่มนุษย์ได้สร้างความหมาย
ให้กับเลือดเนื้อเหล่านั้นด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ตำนาน เทพนิยาย เรื่องเล่า ฯลฯ เกย์ยีนส์จึงเป็นเพียงข้ออ้างทางสสาร ซึ่งทำ
ให้เกย์หลายคนภาคภูมิใจ แต่ขณะเดียวกันก็นำคำถามตามมาว่า ถ้ายีนส์ของเกย์เสื่อมสลายไป จะทำให้นुकคณสูญเสียความเป็น
เกย์ด้วยหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ แล้วสำนึกของความเป็นเกย์มาจากสิ่งใดบ้าง?

เงื่อนไขอยู่ในชีวิตทางเพศ เมื่อเกย์เริ่มที่จะมีรัก ก็เท่ากับว่า เกย์กำลังสร้างพรหมแดน “พื้นที่” ให้เกิดขึ้นกับตนเองและคนที่เขารัก โดยสร้างความหมายให้กับ “ความรัก” ขึ้นมาอย่างมีจุดเริ่มต้นและปลายทาง

สิ่งที่เกย์ได้มาจากความเชื่อมั่นในความเป็นเกย์ของตนเอง จึงเป็นความหวาดกลัวที่ซ่อนเร้น ในทำนองเดียวกัน สิ่งที่ได้มาพร้อมกับความรักก็คือ ความไม่มี “ตัวตน” ที่เป็นแก่นแท้ ประเด็นนี้เป็นเรื่องซับซ้อน และเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก เนื่องจากชีวิตทางสังคม (social life) ของเกย์ (รวมถึงมนุษย์ทั่วไป) พบเจอแต่สิ่งที่เป็น “วัตถุ” คุณค่าทางวัตถุอธิบายและมีความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โลกทางวัตถุจะเป็นตัวแทนของ “ความรู้” และ “ความจริง” เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมซึ่งได้สร้างปมและความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ถึงแม้ว่ามนุษย์จะแสวงหาความจริงแท้ ความบริสุทธิ์ และความดีเลิศ แต่โลกทางวัตถุให้ได้แต่เพียงภาพตัวแทนของสิ่งเหล่านั้น

ชีวิตทางเพศของเกย์ เป็นชีวิตทางวัตถุวิสัย จินตนาการทางเพศ และความรักที่เกย์มีไม่ใช่สิ่งอื่นใด นอกจากเป็นภาพตัวแทนของสิ่งที่เรียกว่าเพศสภาพ และความรัก เพศสภาพของเกย์ถูกสร้างขึ้นด้วยทัศนะบางอย่างที่เชื่อในความมีตัวตน ความเป็นเกย์และความรักของเกย์จึงถูกทอดด้วยระเบียบโครงสร้างที่เกย์สร้างขึ้นเอง ระเบียบโครงสร้างเหล่านั้นเป็นทั้งอุปสรรค และแรงกระตุ้นให้ชีวิตทางเพศของเกย์ดำเนินไป และเมื่อชีวิตหยุดชะงัก เกย์จะพบว่า “ความเป็นเกย์” กับ “ความรัก” ที่ตนเองครอบครองอยู่นั้นไม่เคยไปถึงสิ่งที่เรียกว่า “สมบูรณ์แบบ” เลย

ความเป็นเกย์จึงเป็น “ตัวตน” ที่พึงปรารถนา หรือเป็น desired subject แต่ความปรารถนาไม่เคยสมบูรณ์ในตัวเอง ดังที่ Foucault (1979) กล่าวว่า อารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องทางเพศ เป็นสิ่งที่สร้างสิทธิพิเศษให้กับบุคคลเพื่อที่คนๆ นั้นจะมี “ตัวตน” อยู่นี้¹⁵ ความเป็นเกย์จึงเป็นเพียงความรู้สึกว่าตัวตนนั้นมีอยู่ และเป็น “พื้นที่” พิเศษบางอย่างที่ทำให้ชีวิตเกย์มีเสถียรภาพ ทั้งตัวตน อารมณ์ ความรู้สึกที่เกย์ยึดเหนี่ยวว่าเป็น “ของฉัน” คือภาพตัวแทนที่พึงปรารถนา แต่เป็นภาพที่ยังคลุมเคลือที่กำลังรอการต่อเติมเสริมแต่งที่ละเอียดละน้อย

เรื่องราวเกี่ยวกับความรักของเกย์จึงบอกให้ทราบว่าจะเกย์กำลังต่อเติม desired subject, sex subject และความรักที่สมบูรณ์แบบ แต่ความรักของเกย์มิได้มีตัวตนที่เสร็จสมบูรณ์ เช่นเดียวกับความเป็นเกย์ที่บุคคลยึดเหนี่ยวไว้ สิ่งสำคัญที่ทำให้เรื่องเล่าเกี่ยวกับความรักยังคงมีผู้รับฟัง หรือมีผู้ให้คำแนะนำเสมอๆ ก็คือ การที่ภาพตัวแทนของความรัก และ ความเป็นเกย์ยังคงเป็นจุดหมายปลายทางเพื่อไปสู่ความสมบูรณ์แบบ ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องยากแต่เกย์หลายคนเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ได้สร้างรูปธรรมให้ตัวเขาและคนที่เขารัก

แต่เรื่องเล่าความรักของเกย์ที่ปรากฏในเว็บไซต์มีลักษณะบางอย่าง เป็นกรณีเฉพาะ เป็นประสบการณ์ และเป็นการระบายความรู้สึก ทั้งนี้ เรื่องราวความรักของเกย์ในเว็บไซต์นั้นมิใช่ภาพทั้งหมดของความรักที่เกย์ทุกคนมี เกย์คนอื่นอาจมีวิธีการเล่าเรื่องความรักแบบสมหวัง มีความอบอุ่น น่าประทับใจ แต่บางส่วนเท่านั้นที่จะเล่าด้วยความขมขื่นและผิดหวัง เรื่องในเว็บไซต์จะมีสำเนียงของความรักที่ท้อแท้อยู่มาก ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การระบายความรู้สึกผ่านเว็บไซต์เกี่ยวข้องกับความมีตัวตนของเกย์อย่างไร และสิ่งนี้บอกอะไรให้เราเข้าใจชีวิตของเกย์บ้าง

เว็บไซต์แห่งรัก

“ตอนนี้ผมไม่กล้าเชื่อในสิ่งที่เค้าแสดงออกมากับผม กลัวเค้าจะเห็นผมเป็นแค่ตัวสำรองเอาไว้แก้เบื่อ แต่ก็กลัวจะเสียเค้าไป” (ผู้เขียนใช้นามว่า เดาจิง ใน Xq28.net วันที่ 5 มีนาคม 2545)

15

Simon J. Williams 2001. Emotion and Social Theory. SAGE. London. p.92.

“อยากจะตัดใจจากเขาสักทีจะทำอย่างไร ร้องไห้มาหลายวันแล้ว จะระบายกับเพื่อนก็ไม่กล้า เพื่อนไม่มีคนรู้เลยว่าเราแอบมีแฟน ทำยังไงถึงจะตัดใจจากเขาได้เสียที” (ผู้เขียนใช้นามว่า นนนี่ ใน Xq28.net วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545)

ข้อความข้างต้นปรากฏในเว็บไซต์ของเกย์ และมีเกย์จำนวนหนึ่งได้อ่านข้อความนี้ ข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ตทำให้เกย์แบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวกับคนอื่นๆ Baudrillard(1988) กล่าวว่าความจริงบนเทคโนโลยีข่าวสารถูกทำให้กลายเป็น “สิ่งที่มองเห็นได้”¹⁶ ความรักของเกย์บนกระดานข่าว(web-board) ก็ถูกทำให้มองเห็นได้เช่นเดียวกัน ความรู้สึกเสียใจ ท้อแท้ ผิดหวังต่อความรักถูกทำให้เห็นประจักษ์ด้วย “ภาษา” ของเรื่องเล่า คำถามก็คือ เมื่อความรักที่แสนเศร้าปรากฏขึ้น สิ่งก็ตามมานั้นคืออะไร เกย์จะพบเจอกับสิ่งใด และเว็บไซต์ทำนองนี้มีความหมายอย่างไร

กระดานข่าวคือพื้นที่สำหรับระบายความในใจ ความรู้สึกต่างๆที่เกย์เก็บไว้ ซึ่งบางครั้งไม่รู้จะบอกกับใคร ต้องการคำแนะนำบ้าง ต้องการคนช่วยปลอบใจบ้าง กระดานข่าวในเว็บไซต์อาจเป็นทางออกเพื่อสิ่งนี้ แต่คงไม่ใช่ทั้งหมด เนื่องจากกระดานข่าวถูกใช้เพื่อหลายวัตถุประสงค์ เช่น แจ้งข่าว เล่าเรื่อง หาคู่ ขอคำปรึกษา แนะนำสถานที่ ติดต่อทางธุรกิจ หาเพื่อน ดำเนินคดีเตียน และ วิจารณ์วิจารณ์ การระบายความในใจต่อความรักก็เป็นประเด็นหนึ่งที่พบบ่อย บางครั้งอาจเป็นข้อเขียน บางครั้งอาจเป็นบทกลอน

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ เรื่องเล่าความรักของเกย์มีสำเนียงของความรันทดหดหู่ และต้องการแสวงหาใครสักคนไว้ยึดเหนี่ยว ถ้าอ่านจากข้อความอาจคิดว่าเกย์เป็นคนซีเหงา โหยหาความรัก แต่บุคลิกเช่นนี้พบได้ในมนุษย์ทั่วไป

ในสังคมที่พึ่งเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ความรู้สึกส่วนตัวจะถูกถ่ายทอดออกมาอย่างแจ่มแจ้ง ทั้งนี้ ความรู้สึกที่ต้องพึ่งเทคโนโลยี กับความรู้สึกที่ถ่ายทอดด้วยบุคคลเองแตกต่างกัน เมื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้องกับอารมณ์มนุษย์ สิ่งที่เคยใช้เวลานานก็สามารถเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในกรณีกระดานข่าวในเว็บไซต์ ความรู้สึกที่เคยระบายด้วยเสียงพูด ก็ถูกเปลี่ยนเป็นภาษาเขียน ซึ่งจะปรากฏอย่างชัดเจนเป็นตัวอักษรมิได้หายไปตามเสียงที่เปล่งออกมาจากปาก ลักษณะนี้คือความแตกต่างระหว่างการระบายความรู้สึกด้วยการพูดจา กับการเขียน กระดานข่าวจึงมีตัวตนอยู่ด้วยการเขียน และเรื่องราวที่ถูกเขียนก็มีตัวตนตามอักษรนั้น

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า “ความรัก” ของเกย์ ไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์แบบในตัวเอง แต่ข้อความที่ถูกเขียนขึ้นทำให้ “ความรัก” นั้นสมบูรณ์ หรือมีตัวตนจริง ประเด็นนี้คือสิ่งที่น่าขบคิด กล่าวคือ เกย์ที่ระบายความรู้สึกมักจะมีสมมุติฐานในเรื่องความรักที่สมหวัง และไม่ต้องการได้รับความผิดหวัง แต่กระดานข่าวได้สร้างตัวตนของความรักที่แสนเศร้าขึ้นมาอย่างน่าสะเทือนใจ ซึ่งดูเหมือนจะขัดแย้งกันแต่มันกลับดำเนินไปพร้อมๆกัน การแสวงหาความรักที่สมบูรณ์กับการสร้าง “ตัวตน” ให้กับความรักที่บกพร่อง จึงดำรงอยู่ด้วยกันในพื้นที่ของเทคโนโลยี

เส้นแบ่งระหว่าง ความรักที่สวยงามกับความรักที่แสนเศร้า คือ การสร้างตัวตนขึ้นมาบน “ที่ว่าง” ของเทคโนโลยี พลังงานไฟฟ้า ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ไม่มีรูปร่างที่ชัดเจน แต่มันทำให้ ความรักของเกย์มีขอบเขตพรมแดนที่วัดได้ เมื่อความรักเป็นที่หมายสำหรับการยึดครอง แล้วเกย์จะรักษาสิ่งนี้ไว้ได้นานเพียงไร ถ้าเรื่องเล่าความรักที่ถูกเขียนขึ้นถูกลบไป ความรักจะแปรสภาพเป็นอย่างไร จะยังคงสภาพเดิมในระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือว่าคงอยู่ใน “เนื้อหนังมังสา” ของเกย์ผู้นั้น ความท้าทายที่ตามมาคือเกย์แต่ละคนเข้าไปผจญภัยในเว็บไซต์ และกลับออกมาพร้อมกับจินตนาการของตัวเองซึ่ง ไม่มีความรักที่สมบูรณ์ ยกเว้นเพียงความขัดแย้งในการนิยามของสิ่งเหล่านี้

16

Simon Williams 2001 Ibid. p.122.

“ความรัก” ในเว็บไซต์ จึงเป็นเพียง “ข้อถกเถียง” มิใช่ นิยามสุดท้าย เกย์แต่ละคนพยายามค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีที่สุดของความรัก แต่ปลายขั้วทั้งสองด้านนี้ไม่เคยมีอยู่จริง และไม่มีทางไปถึง ดังนั้น สิ่งที่กำลังดำเนินไปในวิถีชีวิตทางเพศของเกย์ จึงเป็นเพียงการใกล้เคียงนิยามและตัวตนของความรัก เป็นความพยายามที่จะไล่ตามความรักที่ “สวยงาม” และวิงหนี ความรักที่ “แสนเศร้า” เว็บไซต์ของเกย์ยังทำให้ “ความรัก” ที่มีนิยามต่างกันสองด้านมาบรรจบพบกันบนพรมแดนแห่งความว่างเปล่า

พื้นที่ของเว็บไซต์ซึ่งมีอยู่ได้โดยพลังงานไฟฟ้า คือการล้อเลียน “ตัวตน” ของเกย์ซึ่งถูกสร้างด้วยวาทกรรมทางเพศ เว็บไซต์ที่เป็นเพียงเทคโนโลยีซึ่งมนุษย์เชื่อว่าเป็นความสมบูรณ์ทางปัญญา เพราะช่วยให้มนุษย์พบกับความสะดวกสบาย ความง่าย และความรวดเร็ว แต่ในทางตรงกันข้ามเทคโนโลยีจะเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายถ้าไร้ซึ่งพลังงานไฟฟ้า ความดีเลิศของเทคโนโลยีจึงมิใช่ความจริง ในทำนองเดียวกัน ความเป็นเกย์ก็มีใช่ความจริง หากแต่เป็นสมมุติฐานของ “ตัวตน”(subject) เมื่อสองสิ่งนี้มาพบกันจึงเกิดภาพลัทธิที่น่าตกใจ เทคโนโลยี กับความเป็นเกย์ดูเหมือนจะไปด้วยกันได้ แต่มันกลับเป็นสิ่งที่ไร้แก่นสารพอๆกัน

เส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี อยู่ในกระบวนการที่เกี่ยวกับการแบ่งความรักที่สวยงามและแสนเศร้า Heim (1991)กล่าวว่าประสบการณ์ที่มนุษย์มีต่อจอคอมพิวเตอร์ละม้ายคล้ายคลึงกับการพบจุดสุดยอดในระหว่างที่มีเพศสัมพันธ์¹⁷ ประสบการณ์ทางเพศของเกย์ กับ การเล่าเรื่องบนเว็บไซต์อาจไม่ต่างกัน เช่นเดียวกับความขัดแย้งในการนิยามความรักของเกย์ เมื่อเทคโนโลยี ความรัก และ ความเป็นเกย์ มีความขัดแย้งในตัวเอง สิ่งที่เกิดขึ้นในเว็บไซต์จึงเป็นภาพสะท้อนชีวิตทางเพศของเกย์ซึ่งไร้ตัวตน ชีวิตของเกย์สะท้อนภาพเงาที่บิดเบี้ยวอย่างน่าสะทือนใจในเรื่องเล่าแห่งความรัก พร้อมกับรูปภาพทางสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งซึ่ง “ความเป็นเกย์” ยังคงถูกมองอย่างเหยียดหยัน

การเขียนข้อความในเว็บไซต์จึงมิใช่การระบายความในใจ หากแต่เป็นการเหยียดหยันตัวเองที่เกย์มีต่อสังคมของรักต่างเพศ “ความรัก” ที่เกย์บอกเล่ามานั้นเป็นภาพที่บิดเบี้ยวซึ่งสังคมของรักต่างเพศต้องพบเจอเช่นเดียวกัน ความรักที่ไม่สมบูรณ์ที่เกย์พบ มิได้เกิดจาก “ความเป็นเกย์” ที่สังคมสร้างขึ้น แต่ความรักเช่นนี้เกิดขึ้นด้วยกระบวนการที่ใหญ่ที่ครอบงำ กักขัง ควบคุม มนุษย์ทุกเพศให้หลงเชื่อ กระบวนการที่ดังกล่าวเชื่อในความดีเลิศสูงสุดของวัตถุวิสัยซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากชุดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่พยายามอ้างความมีเหตุผลมาปิดบังความไร้ระเบียบที่ซ่อนอยู่

ความรักในพรมแดนเทคโนโลยีจึงเป็นความไม่สมประกอบของสิ่งที่วิทยาศาสตร์เชื่อว่า “สมบูรณ์” การถ่ายทอดประสบการณ์ความรักของเกย์ เป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของสิ่งที่วิทยาศาสตร์พยายามปฏิเสธ เนื่องจาก ความขัดแย้งที่แฝงเร้นอยู่ไม่ได้มาพร้อมกับ “ตัวตน” ที่มองเห็นได้ของเกย์ แต่สิ่งนี้มาด้วยโฉมหน้าของ “การอำพราง” ความรักของเกย์ได้เปิดเผยสิ่งที่ถูกอำพราง และทำให้ความรักที่น่าเศร้ามี “ตัวตน” และดำเนินไปพร้อมกับความรักที่สมหวัง สิ่งนี้คือการเสียดสีและเหยียดหยันอย่างไม่รู้ตัว

แต่เทคโนโลยีที่เคยเป็นความภาคภูมิใจของวิทยาศาสตร์ ได้ทำให้วิทยาศาสตร์พบกับข้อจำกัด และก้าวพ้นข้อจำกัดออกไปโดยการหยอกล้อกับ “ความต่ำช้า” ที่วิทยาศาสตร์ปฏิเสธ เทคโนโลยีทำให้สิ่งสมบูรณ์มีความต่างพร้อย และข้ออ่อนด้อย กรณีตัวอย่างที่เห็นในเว็บไซต์คือภาพของความอ่อนด้อยของกระบวนการที่กระแสหลัก ซึ่งถูกล้อเลียนด้วยเพศสภาพและชีวิตของเกย์ อาจกล่าวได้ว่าถึงที่สุดแล้ว สิ่งที่เกย์พูดเกี่ยวกับตัวเองเป็นการพูดประชดประชัน “รูปธรรม” ของมนุษย์ในเรื่องรสนิยม ความรัก และความรู้สึก มิใช่เป็นการพูดเพื่อหาคำตอบ หรือหนทางแก้ไข

รูปธรรมแห่งตัวตนที่เกย์ครอบครองจึงเป็นรูปธรรมของความ“ต่ำช้า”ที่ย้อนกลับมาประกาศ “ตัวตน” อย่างน่าตกใจในพรมแดนเทคโนโลยีซึ่งหาเสถียรภาพใด ๆมิได้เลย

17

Simon Williams 2001. Ibid. p.125.

ความรักคืออะไร ?

เรื่องเล่าความรักในเว็บไซต์ของเกย์เป็นเรื่องของการฟื้นคืนชีพของภาพด้านลบแห่งวัดฤๅษีทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น ความทุกข์ ความผิดหวัง ความน้อยใจ และความโศกเศร้า เนื่องจากความรักในอุดมคติที่สวยงามและสมบูรณ์แบบนั้นไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์ได้อย่างที่เคยเชื่อมั่น

นอกจากนั้น คำตัดพ้อต่อว่าที่เกย์สารภาพมานั้นคือเรื่องยืนยันว่า การตกอยู่ในการครอบงำของความรู้ซึ่งแบ่งช่วงชั้นทางเพศ ทำให้เกิดความอึดอัดคับข้องใจมากเพียงใด การประนามความรัก หรือคนรักที่หลายใจสำหรับเกย์แล้ว ก็คือการประนามความรู้ที่สังคมหยิบยื่นให้ ไม่เพียงแต่การตำหนิความคิดที่เอารัดเอาเปรียบของมนุษย์ หากแต่ยังตำหนิที่สร้างความรู้เหล่านั้นด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เกย์ไม่เคยคาดคิดว่าจะปรากฏในเรื่องราวแห่งความรักยังเป็นสิ่งที่เกย์เข้าใจด้วยกระบวนการทัศน์เดิม นั่นคือการแสวงหาความลงตัวสมบูรณ์แบบบางอย่าง ถึงแม้ว่าความรักจะแสนเศร้า แต่เกย์หลายคนก็พยายามที่จะไขว่คว้าหาความรักใหม่ๆ หรือคนรักใหม่ๆ เข้ามาเสมอ

ความรักจึงเต็มไปด้วยเรื่องราวความขัดแย้ง ความสับสนยุ่งเหยิง และไร้ความสมบูรณ์แบบ ซึ่งมีใช้เรื่องใหม่หากแต่ได้เปลี่ยนวิธีการอธิบายความขัดแย้งเหล่านี้ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือ อินเทอร์เน็ต นิยามความหมาย คำอธิบาย และเรื่องเล่าเกี่ยวกับความรักบนเว็บไซต์ของเกย์จึงเป็น “การเปิดเผย” ข้อจำกัดต่างๆ ของระบบเหตุผล(rationality) ความลงตัวของเอกภาพ และ ความงดงาม

“ความรัก” ของเกย์มิใช่ความผิดปกติของเพศที่สาม และมีใช้สิ่งพิเศษอื่นใด หากแต่เป็นความพยายามที่จะข้ามพ้นขีดจำกัดบางประการของ “ภาษา” และ หลีกหนีไปอยู่ในพื้นที่บางอย่างซึ่งเกย์ได้สร้างโลกของตัวเองซ้อนทับอยู่บนโลกแห่งวัดฤๅษีของรักต่างเพศและกระบวนการทัศน์กระแสหลัก พื้นที่ที่เกย์เข้าไปอยู่ใน “เว็บไซต์” จึงเป็นการท้าทายระบบตรรกะทางสังคมหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็น ความรักในอุดมคติ ระบบผิวเดียวเมียดเดียว ความรักชั่วฉันทันทร ความซื่อสัตย์ในรัก ความมั่นคงในชีวิตรัก และ ความเข้าใจระหว่างคนสองคน สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือความรู้ที่สั่งสมมายาวนานในประวัติศาสตร์ และถูกตอกย้ำผ่านคำอธิบายมาตามยุคสมัย แต่เว็บไซต์ของเกย์ได้เพิ่มพลังของคำอธิบายเหล่านี้ด้วยการใส่สีสัน อารมณ์ ความรู้สึกเข้าไป

ความรักที่มีการตัดพ้อต่อว่า น้อยใจ ครุ่นคิด ลังเล หวาดกลัว ละอาย สับสน และโศกเศร้า คือการต่อเติมนิยามความรักในอุดมคติให้มีรสชาติ หรือ ทำให้เป็นสิ่งที่น่าหลงใหล ยั่วยวนมากขึ้น เว็บไซต์จึงมิใช่การทำให้ความรักนั้นสมบูรณ์แบบ แต่มันทำให้สิ่งที่เป็ความสมบูรณ์แบบเหล่านั้นน่าค้นหา น่าทดลอง และน่าฉงนสนเท่ห์

บรรณานุกรม

Eva Lllouz. **Consuming the Romantic Utopia**. University of California Press, Berkeley. 1997.

Henrietta L. Moore (ed.) **Anthropology Theory Today**. Polity Press, Cambridge. 1999.

Simon J. Williams. **Emotion and Social Theory**. SAGE, London. 2001.

